

М. І. Харламов, аспірант кафедри історії України,
історичного факультету,
Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна.

Розвиток індустріально – технічних професійних шкіл в УСРР у 1921– 1929 рр.

Після завершення громадянської війни стан економіки в українській республіці був дуже тяжким. В особливо важкому становищі знаходилася промисловість нашої держави. У зруйнованому стані знаходилося багато підприємств, а також велика кількість кваліфікованих робітників промисловості загинуло чи виїхало за кордон під час першої світової та громадянської воєн. Перед новою більшовицькою владою стояло вкрай важке і необхідне завдання: відновити та зробити ефективними найважливіші галузі промисловості, підготувати достатню кількість кваліфікованої робочої сили.

З цією метою у 1921 році Народним комісаріатом освіти УСРР було прийняте рішення про перехід всієї освітньої системи на професійно – технічний профіль. Усі колишні середні навчальні заклади, а також новоутворені повинні були бути перебудовані за галузями народного господарства, і повинні були поставити собі конкретні завдання підготовки кваліфікованих робітників. На базі колишніх старших класів утворювалися спеціальні професійні школи з різними напрямками. Одним з найважливіших типів цих шкіл була індустріально – технічна професійна школа, що була створена для покращення ситуації у вітчизняній промисловості.

Згідно генерального плану розвитку українського головного комітету з професійної та спеціально – наукової освіти індустріально – технічні школи, повинні були готувати кваліфікованих робітників для роботи на промисловості. Слід сказати, що випускники цих професійних шкіл не мали права одразу вступати до технікуму чи інституту промислового профілю. Згідно концепції Народного комісаріату освіти УСРР вступати до вищих навчальних закладів, якими в той час вважалися і технікуми, мали право лише люди з високою робочою кваліфікацією та великим стажем на виробництві.

Випускники індустріально – технічних шкіл обов’язково мали проходити виробничу практику та працювати в якості робітника на підприємстві. Професійні школи промислового спрямування завжди мали чітку мету та завдання – підготовку робітника певної спеціальності, на основі якої і будувалася уся навчальна робота. З огляду на стан справ в республіці наголошувалося, що особливості та обсяг навчальних програм у індустріально – технічних школах будуть обумовлені дійсним станом справ промисловості країни і дивлячись на зміну ситуації в країні програми та устрій шкіл могли змінюватися.

З початку 20 – х рр. ХХ століття мережа професійних шкіл промислового спрямування почала швидко зростати і на кінець 1921 року становила 265 шкіл по всій республіці. Слід сказати, що у мови, в яких створювалися і розвивалися школи було вкрай важкими. Не вистачало устаткування, приміщень, знарядь праці, потрібних матеріалів, методичної літератури, кваліфікованих майстрів – викладачів тощо.

З огляду на ці причини більшість новоутворених індустріально – технічних шкіл не могли нормально функціонувати і змушені були зачинятися. Відбувався так званий ефект “перевиробництва” професійних шкіл. До середини 20 – х рр. ХХ століття мережа цих навчальних закладів дуже скоротилася. За даними на 1925 рік кількість промислових шкіл складала вже 128 одиниць.

На протязі кількох років відбувалося значне покращення роботи шкіл, адже ситуація в країні стабілізувалася. Народний комісаріат освіти УСРР спромігся добитися кращого фінансування для професійної індустріальної освіти, в тому числі і для фінансування індустріально – технічних професійних шкіл. Закупалися необхідні устаткування і матеріали, замовлялися сучасні методичні підручники та посібники, покращувалися умови для роботи викладачів шкіл тощо. У 1929 році кількість промислових шкіл в Україні становила 157 навчальних закладів, з яких щорічно випускалося 26 169 кваліфікованих робітників, що могли якісно виконувати роботу на виробництві.

У 1929 році Радою Народних Комісарів СРСР було прийняте рішення про уніфікацію усіх освітніх систем радянських республік, в тому числі і українсь-

кої. Усі навчальні заклади всього СРСР перебудовувалися за зразком освітньої системи Російської республіки. Таким чином індустриальні професійні школи України перестали існувати, як самобутнє освітнє утворення, яке змогло підготувати достатню кількість робітників для вітчизняної промисловості, що, в значній мірі, допомогли вивести країну з глибокої економічної кризи.